

**OŠ SPODNJA ŠIŠKA
LJUBLJANA**

Raziskovalna naloga

Od omare do nove priložnosti

Ekologija z varstvom okolja

Mentorica: Lota Gasser Vončina

Avtorice: Hana Benko, Vida Cehte, Iza Kosmač Ahčan – 7. A

Ljubljana, marec 2025

Kazalo

Kazalo.....	2
Povzetek.....	3
Uvod	4
Cilji in namen naloge	4
Raziskovalne hipoteze	5
Raziskovalne metode	6
Teoretični del.....	7
Vpliv tekstilne in oblačilne industrije na okolje.....	7
Hitra moda	8
Krožno gospodarstvo	10
Trajnostna moda je odgovorna moda	10
Proizvodnja trajnostnih oblačil	11
Recikliranje tekstilnih odpadkov.....	13
Kam s tekstilnimi izdelki, ki se jih ne uporablja več?.....	13
Kaj lahko naredim?	17
Raziskovalni del	18
Analiza anketnega vprašalnika za starše.....	18
Analiza anketnega vprašalnika za učence	20
Intervju s prodajalko v second hand trgovini in z lastnico šiviljskega ateljeja	24
Šolska izmenjevalnica oblačil	24
Razprava	25
Zaključek.....	27
Literatura in viri	28
Priloga 1	30
Priloga 2	31
Priloga 3	32
Priloga 4	33

Povzetek

Prekomerna proizvodnja oblačil in sodobne nakupovalne navade močno vplivajo na okolje in družbo ter prispevajo k naraščanju tekstilnih odpadkov. Skušale smo raziskati razloge za množično nakupovanje ter preučiti, kakšna je lahko prihodnost oblačil, ki jih ne potrebujemo več.

Za boljše razumevanje tega kompleksnega problema smo v teoretičnem delu preučile negativne vplive tekstilne industrije ter raziskale koncepta krožnega gospodarstva in trajnostne mode, ki si prizadevata zmanjšati te vplive. Posebej smo se osredotočile na problem tekstilnih odpadkov in sodobne pristope k njihovem zmanjševanju.

Z anketo smo preverile nakupovalne navade učencev naše šole in ugotovljale, ali se odločajo za nošenje oblačil iz druge roke. Slovenija ponuja številne možnosti za trajnostno ravnanje z oblačili, zato smo raziskale, v kolikšni meri jih izkoriščamo.

Ugotovile smo, da kljub različnim možnostim za zmanjšanje odpadkov večina oblačil še vedno prehitro pristane na odlagališčih. Skoraj polovica podarjenih oblačil ni primerna za nošenje in konča kot odpadek. Poleg tega je recikliranje tekstila še vedno tehnološko zahteven proces v razvoju – trenutno se reciklira le približno 1 % oblačil.

Vse ugotovitve smo strnile v zaključku in spoznale, kako pomembno je ozaveščanje o trajnostni modi ter vplivu naših nakupovalnih navad na okolje. Menimo, da bi bilo treba o tej temi še več govoriti in izobraževati tako mlajše kot starejše generacije. Da bi zmanjšali škodljive vplive tekstilne industrije, se moramo kot posamezniki zavedati svojega prispevka k onesnaževanju. Zato kupujmo premišljeno in skrbno ravnajmo s svojimi oblačili, da jim podaljšamo življenjsko dobo.

Ključni pojmi:

- krožno gospodarstvo
- hitra moda
- trajnostna moda
- recikliranje
- trgovina z rabljenimi oblačili
- ustvarjalna ponovna uporaba (t. i. *up-cycling*)

Uvod

Moda je del našega vsakdana, zato je pomembno, da poznamo življenjski cikel oblačil in premišljeno razmišljamo o svojih nakupovalnih odločitvah. S pojavom t. i. "hitre mode" se je hitrost proizvodnje oblačil v zadnjem desetletju močno povečala. Zaradi nizkih proizvodnih stroškov ponuja cenovno dostopna oblačila, ki sledijo trenutnim trendom, vendar ima hkrati negativen vpliv na okolje in družbo. Izkorišča poceni delovno silo, onesnažuje naravo ter uporablja kemikalije, ki škodujejo okolju in zdravju ljudi.

Zaradi vse večjega ozaveščanja o škodljivih posledicah tekstilne industrije se danes mnogi potrošniki zavestno odločajo za bolj trajnostne nakupe. Možnosti za spremembe je veliko, v zadnjem času pa je pravi razcvet doživelo nakupovanje v trgovinah z rabljenimi oblačili. Ta trend se hitro širi prek družbenih omrežij, nakupovanje pa ni več omejeno le na manjše lokalne trgovine – izbira rabljenih oblačil je danes mogoča tudi v velikih spletnih trgovinah.

Zanimalo nas je, ali je ta trend prisoten tudi pri nas. Z anketo smo skušale ugotoviti, ali učenci naše šole nosijo rabljena oblačila in kam odložijo tista, ki jih ne uporabljajo več. Ker smo na šoli organizirali izmenjavo oblačil, smo preverile tudi, ali so učenci to možnost izkoristili.

Cilji in namen naloge

Čeprav se o trajnostnem ravnanju z oblačili in pojmi, kot je »hitra moda«, veliko govori, se zdi, da jih še vedno ne razumemo dovolj. Cilj naše raziskovalne naloge je bolje spoznati ta problem ter raziskati nakupovalne navade v naši okolici. Namen naloge je ozaveščanje in spodbujanje trajnostni rešitev, da bi se namesto zavržka pogosteje odločali za izmenjavo, darovanje ali predelavo oblačil.

V sklopu raziskave so nas predvsem zanimala naslednja vprašanja:

- Kaj je hitra moda, kakšne so njene posledice in ali se jih zavedamo?
- Kakšen odnos imamo do oblačil iz druge roke?
- Katere možnosti obstajajo, da oblačilo ne postane odpadek?
- Kako lahko kot posamezniki prispevamo k zmanjšanju tega problema?

Raziskovalne hipoteze

Predpostavljamo, da:

1. Pri nakupu novih oblačil ne razmišljamo o njihovem vplivu na okolje.
2. Večina ljudi svoja oblačila podari sorodnikom ali prijateljem.
3. Menjalnica oblačil na naši šoli je priljubljena.
4. Ljudje se izogibajo nakupu v trgovinah z rabljenimi oblačili zaradi predsodka, da so oblačila strgana ali umazana.
5. Oblačila, ki jih darujemo v Sloveniji, ne končajo zunaj držav.
6. Kvalitetnejše obleke so dražje.
7. Obleke, ki niso več primerne za nošenje, se reciklira.

Raziskovalne metode

Aktualne informacije v teoretičnem delu smo zbirale na spletu, saj se nakupovalni trendi hitro spreminjajo, hkrati pa se razvijajo tudi nove tehnologije za ravnanje s tekstilnimi odpadki. Številni aktivisti in podporniki trajnostnih rešitev za bolj zdravo okolje svoje raziskave, odkritja in rešitve delijo prek različnih kanalov na družbenih omrežjih, v YouTube videih in podkastih. Pomagale smo si tudi s podatki, ki so zbrani iz različnih virov na Wikipediji, informacijami Evropskega parlamenta ter drugimi članki na to temo.

Za boljši vpogled v lokalno prakso smo izvedle dva intervjuja – enega s prodajalko v trgovini z rabljenimi oblačili in drugega z lastnico butičnega šiviljskega ateljeja. O tej temi smo se pogovarjale tudi s starši in prijatelji.

Na naši šoli smo o nakupovalnih navadah in uporabi oblačil anketirale štiri razrede učencev različnih starosti: četrti razred, dva oddelka osmega razreda in en oddelek devetega razreda. Skupno je sodelovalo 84 učencev. Drugo anketo so izpolnili starši četrtošolcev, pri čemer je sodelovalo 16 staršev.

Teoretični del

Vpliv tekstilne in oblačilne industrije na okolje

Pospešeno povpraševanje po izdelkih hitre mode in njihova cenovna dostopnost sta povzročila, da se letno porabi približno 80 milijard kosov oblačil. V EU je ta številka v zadnjih desetletjih narasla za 40 %, vsako leto pa se zavrže kar 5,8 milijona ton tekstila, kar pomeni 11 kg na osebo.

Tudi pri nas se količina zavrženih oblačil iz leta v leto povečuje. Humana Slovenija je leta 2004 zbrala 229 ton oblačil, deset let pozneje 1.272 ton, leta 2021 pa kar 2.577 ton – enajstkrat več kot sedemnajst let prej.

Tekstilna industrija je, takoj za naftno, drugi največji onesnaževalec na svetu, saj prispeva približno **10 % letnega ogljičnega odtisa**. V EU oblačila predstavljajo med 2 % in 10 % vpliva potrošnje na okolje, ta vpliv pa je še posebej občuten v državah zunaj EU, kjer poteka večina proizvodnje.

Leta 2020 je bil tekstilni sektor tretji največji povzročitelj slabšanja kakovosti vode in izkoriščanja zemljišč. Proizvodnja surovin, njihovo predenje v vlakna, tkanje in barvanje zahtevajo ogromne količine vode in kemikalij, vključno s pesticidi za gojenje bombaža. Zaradi preusmerjanja dveh rek, ki sta napajali Aralsko jezero – nekoč četrto največje jezero na svetu –, je to skoraj povsem izginilo in ostalo je le še deset odstotkov prvotne količine vode. Leta 2020 je bilo za proizvodnjo oblačil in čevljev na prebivalca EU porabljenih povprečno 9 kubičnih metrov vode, 400 kvadratnih metrov zemljišč in 391 kilogramov surovin, kar predstavlja **prekomerno izrabo naravnih virov**. Za izdelavo ene same bombažne majice je potrebnih kar 2.700 litrov sladke vode – količina, ki bi jo ena oseba popila v dveh letih in pol.

Poleg porabe naravnih virov tekstilna industrija pomembno prispeva tudi k onesnaževanju. Barvanje in obdelava tekstila naj bi povzročila kar 20 % svetovne **onesnaženosti čiste vode**. Med pranjem oblačil se v okolje sproščajo mikrovlakna – ljudje v povprečju odvržejo od 20 do 800 mg mikro plastičnih delcev na vsak kilogram opranega tekstila. Mikrovlakna, ki se sprostijo predvsem v prvih nekaj pranjih, nato končajo v prehranjevalni verigi. Hitra moda zaradi množične proizvodnje, nizkih cen in

pogostih razprodaj spodbuja pogosto pranje novih oblačil, kar ta problem še dodatno zaostreje.

Prekomerna proizvodnja prinaša še en pereč problem – številne dražje blagovne znamke v izogib goljufijam neprodana oblačila preprosto sežgejo. Podobno se zgodi tudi s številnimi oblačili, ki jih zbirajo dobredelne organizacije, saj pogosto pristanejo v revnejših državah, kjer se uporabljajo kot poceni gorivo za ogrevanje gospodinjstev. K odpadkom modne industrije prispeva tudi **embalaža oblačil**, saj mnogih embalažnih materialov še vedno ni mogoče reciklirati.

S porastom spletne prodaje se pojavlja nov izziv – emisije dostavnih vozil. Vračilo oblačil še dodatno poveča število prevoženih kilometrov, kar dodatno prispeva k onesnaževanju. Kar 3 % svetovnih emisij toplogrednih plinov izhaja prav iz prometa, povezanega z dostavo izdelkov.

Manj kot polovica rabljenih oblačil se zbere za ponovno uporabo ali reciklažo. Ločeno zbiranje tekstilnih odpadkov je v EU postalo obvezno šele v začetku letošnjega leta, a ker so tehnologije za recikliranje tekstila še vedno v razvoju, se v nova oblačila reciklira le približno 1 % zavrženih oblačil. Rabljena oblačila se pogosto izvažajo iz EU, vendar se kar 87 % teh oblačil nato sežge ali odloži na odlagališčih.

Iščejo se nove rešitve za zmanjšanje teh težav. Med njimi so razvoj novih poslovnih modelov za izposajo oblačil, oblikovanje izdelkov, ki bi omogočili lažje ponovno uporabo in recikliranje (krožna moda), spodbujanje potrošnikov k nakupu manj oblačil boljše kakovosti (počasna moda) ter na splošno usmerjanje ljudi k bolj trajnostnim nakupovalnim navadam.

Hitra moda

Nenehen pritok novega blaga na trg, popularno imenovan »hitra moda« je postal prevladujoč v 21. stoletju, kar je povzročilo povečanje potrošnje poceni oblačil. Medtem ko tradicionalni modni procesi običajno trajajo približno 6 mesecev za oblikovanje, proizvodnjo in trženje izdelkov, hitra moda zaključi te procese v nekaj tednih, kar omogoča izpolnitev hitro spreminjajočih se potreb potrošnikov in predvideva prodajo oblačil v velikih količinah. Včasih so se oblačila prodajala po sezonskih kolekcijah: v letu 2000 po dve kolekciji na leto, v letu 2011 pet kolekcij na

leto, zdaj pa na primer Zara ponuja 24 kolekcij in H&M 12–16 kolekcij na leto.

Hitro modo imenujemo tudi »moda za enkratno uporabo«, saj se trendi spreminjajo tako hitro, da številni potrošniki svoje izdelke oblečejo le enkrat ali dvakrat, preden jih zavržejo. Oblečila so pogosto narejena iz materialov slabe kakovosti. Zaradi tega se oblečilo strga, popokajo šivi ali pa se oblečila obrabijo hitreje kot pri trajnostnem modnem kosu.

Zakaj se torej vseeno odločamo za tovrstne nakupe? Hitro menjajoči trendi so privlačni predvsem za mlajše generacije, ki sledijo svojim vzornikom in na ta način iščejo svojo identiteto in izraz v družbi. Velike tekstilne korporacije jih privabljajo predvsem z nizkimi cenami in velikimi razprodajami oblečil, ki kopirajo trende visoke mode. Tudi pomanjkljivi in včasih lažni ali zavajajoči podatki, ki jih najdemo na deklaracijah oblečil, kupca lahko zavedejo.

Problem niso samo prehitro odslužena oblečila. Zaradi prenagljenega ali napačnega nakupa, ali pa neustrezne številke oblečila, celo nova oblečila pristanejo v smeteh, ker se jih ljudem iz različnih razlogov ne splača vrniti. Po količini zavrženega tekstila je Slovenija nad evropskim povprečjem. Danes Slovenci kupimo 60 odstotkov več oblečil, kot smo jih pred petnajstimi leti. Skoraj tretjino oblečil, ki jih imamo v omari, nikoli ne oblečemo. Po podatkih raziskave Obleka naredi človeka smo leta 2019 zavrgli 25.079 ton oblečil oz. 12,3 kg na prebivalca. Evropsko povprečje je 11 kg na prebivalca.

Krožno gospodarstvo

Krožno gospodarstvo je način organizacije proizvodnje in potrošnje, ki temelji na delitvi, ponovni uporabi, popravilu, prenovi in recikliranju obstoječih materialov ter izdelkov, dokler je to mogoče. Na ta način se življenjska doba izdelkov podaljša, količina odpadkov pa se zmanjša. Ko izdelek doseže konec svoje življenjske poti, se materiali, iz katerih je izdelan, v največji možni meri obdržijo v gospodarstvu. Tako jih lahko vedno znova uporabimo, kar ustvarja dodatno vrednost. To predstavlja odmik od tradicionalnega linearnega gospodarskega modela, ki temelji na vzorcu: vzemi – naredi – porabi – odvrzi. Ta model se zanaša na velike količine poceni in dostopnih surovin ter energije (www.europarl.europa.eu).

Trajnostna moda je odgovorna moda

Upoštevanje trajnostnega razvoja pomeni preiščeno uporabo virov, kot so surovine, življenjski prostor, energija in človeško delo. Človeštvo bi moralo te vire uporabljati na način, ki omogoča njihovo dolgoročno ohranitev, ne da bi jih izčrpalo.

Trajnostna moda je izraz, ki opisuje prizadevanja modne industrije za zmanjšanje njenega vpliva na okolje, zaščito delavcev, ki proizvajajo oblačila, ter podporo dobrim življenjskim razmeram živali. Trajnost v modi vključuje širok spekter dejavnosti, vključno z zmanjševanjem emisij CO₂, obvladovanjem prekomerne proizvodnje, zmanjševanjem onesnaževanja in odpadkov, spodbujanjem biotske raznovrstnosti ter zagotavljanjem poštenega plačila in varnih delovnih pogojev za delavce v oblačilni industriji.

Poudarjanje tega pomembnega področja sega v začetek devetdesetih let, vendar šele danes postaja svet izrazito bolj ekološko ozaveščen. Trajnostna moda se je v zadnjem desetletju počasi razvijala, zdaj pa je očitno, da ji ni več mogoče uiti. To pomeni obsežne spremembe in prisiljuje oblačilna podjetja k izboljšavam v okoljskih, družbenih in etičnih pogledih. Mnoge velike blagovne znamke so na primer že začele odkupovati in prodajati rabljena oblačila iz svojih prejšnjih kolekcij. Kot alternativa plastični embalaži se že uporablja embalaža iz gob, lesa in morskih alg.

Po svetu se uvajajo nova pravila, ki zahtevajo dokazila o izvoru blaga, prav tako pa se napovedujejo kazni za lažne trditve. Ob koncu naj bi kupec z nakupom oblačila prejel jasne informacije o tem, kako trajnostno je to oblačilo – iz česa je bilo narejeno in kako

je bilo proizvedeno. Ti ukrepi naj bi izboljšali varnost in kakovost oblačil, zmanjšali ponarejanje in goljufije, izboljšali delovne pogoje ter dvignili ugled trajnostnih trgovin. Da bi se izognili t.i. "greenwashing"-u ali "zelenemu zavajanju", se priporoča sledenje štirim certifikatom, ki zagotavljajo, da je blagovna znamka res etična in trajnostna: Global Organic Textile Standard (GOTS), Global Recycled Standard (GRS), PETA-Approved Vegan in Fair Wear.

Moda, proizvedena na trajnosten in etičen način, ima višjo ceno. Hitra moda je cenejša predvsem zaradi slabših materialov in slabo plačanih delavcev na dnu oskrbovalnih verig – od premalo plačanih kmetov in prezaposlenih šivilj do slabih delovnih pogojev v tovarnah. Oblačila so na drugem mestu po seznamu izdelkov, proizvedenih s pomočjo sodobnega suženjstva. Na primer, bangladeški delavec bi moral biti plačan 4,5-krat več od trenutne minimalne plače, da bi si privoščil dostojen življenjski standard. Po tragediji leta 2013, ko je v Bangladešu pod ruševinami tekstilne tovarne umrlo 1130 ljudi, je pozornost na te kršitve postala še večja.

Vsako leto aprila se odvija "modna revolucija" v spomin in opozorilo na težke in nevarne razmere delavcev. Gibanje je vključevalo že 100 držav, nekatere pa so že dosegli dogovori o izboljšanju pogojev in uvedbi nadzora nad 500 velikimi azijskimi tovarnami na mesec. V Indiji še vedno dela pol milijona mladoletnih delavcev, otroško delo pa ostaja problem tudi v drugih velikih pridelovalkah bombaža, kot so Kitajska, Pakistan, Brazilija, Uzbekistan in Turčija.

Da bi trajnostni izdelki postali cenovno dostopnejši, podjetja pri napovedovanju trendov uporabljajo nove tehnologije, kot je umetna inteligenca. Natančnejši izračuni omogočajo zmanjšanje presežka proizvodnje, medtem ko digitalna orodja pripomorejo k manjšim napakam, ustvarjanju zapletenih vzorcev in modelov ter hkrati zmanjševanju materialnih odpadkov.

Proizvodnja trajnostnih oblačil

Ne obstaja 100-odstotno trajnostna tkanina, vendar so nekatere boljše od drugih. Odločilni dejavniki pri označevanju trajnostnih materialov so količina virov uporabljenih za proizvodnjo materiala in analiza življenjskega cikla izdelka – to je pregled izdelka od izdelave do konca uporabe in njegovega vpliva skozi vsak korak na tej poti. Trajnostne tkanine so pogosto izdelane iz naravnih ali recikliranih materialov s ciljem

zmanjšati škodo zaradi proizvodnega procesa, lastnosti vlaken ali splošnega vpliva na okolje. Naravna vlakna so biološko razgradljiva in se pogosto proizvajajo po mednarodnih standardih, ki urejajo njihovo gojenje, predelavo in proizvodnjo. Te tkanine lahko prispevajo tudi k zmanjšanju količine odpadkov, ohranjanju vode, nižjim emisijam ogljika in regeneraciji tal.

Organski bombaž in reciklirana bombažna tkanina

Bolj trajnostna alternativa običajnemu bombažu je organski bombaž, ki je pridelan brez pesticidov in proizveden brez nevarnih kemikalij. Reciklirana bombažna tkanina je narejena iz postindustrijskih in potrošniških odpadkov ter za proizvodnjo porabi veliko manj vode in energije v primerjavi z običajnim in organskim bombažem.

Bio konoplja

Konoplja je vsestranska rastlina in je eno najstarejših vlaken, ki se zaradi svoje primernosti za vse letne čase, uporablja za oblačila. Zahteva zelo malo vzdrževanja, potrebuje malo vode, je brez pesticidov in prijazna okolju. Če je pridelana organsko brez pomoči kemikalij, ki bi pospešile proces, potem je resnično trajnostna tkanina.

Organski lan

Lan je popolnoma biološko razgradljiv, če ni pobarvan, postopek izdelave pa je mehansko bolj intenziven kot vodno intenziven, zato tako naravna rastlina kot tkanina, ki je iz nje pridobljena, potrebujeta minimalno količino vode. Mehansko intenziven postopek sicer povzroči nekaj emisij, vendar celoten proces povzroči veliko manj emisij ogljika kot večina drugih tkanin.

Reciklirane tkanine

Poleg recikliranega bombaža je pogosta uporaba recikliranega poliestra. Ta je običajno izdelan iz plastenk, zato zmanjša količino plastičnih odpadkov in preskoči intenziven proces, skozi katerega gre običajni poliester. Tudi reciklirani poliester med pranjem še vedno sprošča mikroplastiko.

Materiali naslednjih generacij naj bi bili etični in trajnostni. Raziskujejo se tkanine narejene iz mikrobov, sadja in zajetih emisij ogljika.

Recikliranje tekstilnih odpadkov

Recikliranje je predelava že uporabljenih, odpadnih snovi v proizvodnem procesu. Namen recikliranja je zmanjšanje trošenja potencialno uporabnih snovi, zmanjšanje porabe svežih surovin in energije ter preprečevanja onesnaženja zraka (s sežigom), vode in zemlje (divja odlaganja na odlagališčih).

Recikliranje je ključen sestavni del sodobnega ravnanja z odpadki in tretji del v hierarhiji »zmanjšaj, ponovno uporabi in recikliraj« (angleško "*Reduce, Reuse, Recycle*"). (sl.wikipedia.org)

Oblačila, ki jih kupujemo kot reciklirana, so ponavadi narejena iz plastenk. Trenutno se reciklira približno 1 % tekstilnih odpadkov. To je zelo nizek odstotek v primerjavi z materiali kot je aluminij, ki znaša 80 %, papir 68 % in steklo 21%. Eden glavnih razlogov za tako nizko stopnjo je pomanjkanje razpoložljivih tehnologij za recikliranje tekstila, zlasti tistega z mešanimi tkaninami. (textilethinktank.org)

Tekstil se lahko predela v toplotno izolacijske materiale, krpe in polnila za oblažjenje.

Da bi dokazali, da je krožno gospodarstvo za tekstil v Evropi možno, sta se na raziskovalno pobudo »Novi bombaž«, recikliranja lotili dve tekstilni tovarni na Finskem. Prej obdelane tekstilne odpadke predelajo v celulozna vlakna, ki spominjajo na bombaž. Bistven del procesa je zbiranje in sortiranje, zato bo v prihodnosti pomembno, kako bodo potrošniki odlgali svoje tekstilne odpadke.

Kam s tekstilnimi izdelki, ki se jih ne uporablja več?

V Sloveniji na področju recikliranja odpadnega in dotrajanega tekstila ter oblačil poteka veliko projektov, narašča tudi število trgovin z rabljenimi oblačili in s hišnim tekstilom. Številnim aktivnostim navkljub pa količine zavrženega tekstila naraščajo in pogosto pristanejo med mešanimi komunalnimi odpadki. Ko ljudem oblačila niso več prav, so se jih naveličali, ali pa so zamenjali svoj stil, je čas, da se jim ponudi drugo priložnost. Možnosti, kam z oblačili, je več: lahko se jih na primer daruje humanitarnim organizacijam, proda na spletu, izmenja s prijatelji ali v krogu širše družine, predela v

nove izdelke (*upcycling*), odnese v center ponovne uporabe, v zavetišču za živali pa prav pride hišni tekstil kot so brisače ali posteljnina.

Humanitarne organizacije (Rdeči križ Slovenije, Karitas, Kralji ulice, materinski domovi in varne hiše ...)

Kadar se oblačila daruje, je treba preveriti, kakšna oblačila se zbira. Ker so kapacitete zbirališč omejene, je včasih pomembno ali se rabijo sezonska oblačila, včasih se rabilo pretežno moška (Kralji ulice) ali pa pretežno otroška in ženska (materinski domovi in varne hiše) oblačila. Veliko darovanih oblačil ni primernih za nošenje in jih je treba zavreči, zato je treba biti pozoren, da se preda čista in cela oblačila. Najprimernejša so običajna, vsakdanja oblačila.

Pri Rdečem križu presežek zbranih oblačil ponudijo širši javnosti v Izmenjevalnici – obiskovalci za oblačilo donirajo prehranski ali higienski izdelek, ki je namenjen prejemnikom socialne pomoči. Nekatere župnijske Karitas imajo šivilje, ki šivajo vrečke, vzglavnike in podobne izdelke in se trudijo, da je odpadek čim manjši.

Petsto Humaninih zabojnikov po Sloveniji redno praznijo najmanj enkrat na teden, na bolj obremenjenih lokacijah pa tudi trikrat na teden. Zbrana oblačila nato odpeljejo v skladišči v Črnučah v Ljubljani in na Ptuju. Na tej točki se na njih obrnejo ljudje, ki jim pomagajo z donacijo oblačil. Od tam jih nato pošljajo v sortiranje znotraj in zunaj EU. Večinoma gredo v nadaljnjo uporabo v *second hand* trgovine, takšnega je 67 odstotkov zbranega tekstila, 23 odstotkov ga je primernega za recikliranje, ki je prilagojeno lokalnim možnostim. Naravna vlakna, kot sta bombaž in volna, so namenjena proizvodnji novih izdelkov, polnilom za odeje, vzglavnike, poškodovane majice, brisače in podobno gredo v razrez za industrijske krpe. Kosi, ki se ne prodajo gredo v nadaljnje sortiranje, nato se znova odloči, kam z njimi. Deset odstotkov je odpadnega tekstila in gre tudi v sežig.

Prodaja na spletu ali komisijske prodajalne

V Sloveniji je najbolj znan portal Bolha, ki deluje že 20 let in dnevno povezuje stotisoče kupcev in prodajalcev. Prodaje na spletu so se razširile tudi preko socialnih omrežij. Pri komisijski prodaji se ob oddaji oblačil v komisijsko prodajalno podpiše pogodbo, denar pa se izplača ob dejanski prodaji oblačila.

Izmenjave oblačil so lahko organizirani dogodki, lahko pa se oblačila menja v krogu prijateljev, družine, sosedov. Izmenjevalnica oblačil je nekaj časa uspešno potekala tudi na naši šoli in je bila bolj priljubljena med mlajšimi učenci.

Izposoja oblačil je smiselna predvsem za oblačila za posebne priložnosti kot so poroka, valeta, matura ... Tudi oblačila, ki so v uporabi krajša obdobja, kot so recimo oblačila za nosečnice ali pa otroška oblačila, katera otroci hitro prerastejo, si ljudje radi izposodimo od prijateljev. V Nemčiji, na Nizozemske, v Skandinaviji in v Angliji pa že nekaj let uspešno delujejo »knjižnice oblačil«: za mesečno naročnino, si uporabniki lahko izposodijo določeno število oblek, običajno za nekaj tednov.

Predelava v nove izdelke (*up-cycling*)

V Sloveniji deluje več posameznikov in društev, ki nove izdelke izdelujejo iz že odsluženih oblek in drugih materialov. Na primer jeans hlače se lahko predela v copate ali torbo. Glede na svojo dejavnost objavijo, katere materiale zbirajo. V Sloveniji se z *up-cyclingom* ukvarjajo: KUD Smetumet, Ropotarnica Maribor, Destilator, Reinkarnika, RE.DO ...

Second hand trgovine

Nakup rabljenih oblačil zmanjša potrebo po proizvodnji novih izdelkov, kar pomeni manjšo porabo naravnih virov in manj emisij. Z vsako kupljeno rabljeno majico, jakno ali parom hlač pripomoremo k podaljšanju življenjske dobe oblačil, zmanjšujemo potrebo po hitri modi in preprečujemo nepotrebno kopičenje odpadkov. Na ta način *trifiting* (angleški izraz za nakupovanje rabljenih oblačil ali izdelkov) podpira principe krožnega gospodarstva, ki si prizadeva za ponovno uporabo virov namesto njihovega zavržka.

Včasih je bilo nakupovanje v trgovinah z rabljenimi oblačili stigmatizirano. Z generacijo milenijcev in še bolj s kasnejšimi generacijami (gen Z) pa je iskanje oblek med že nošenimi, postala priljubljena aktivnost. Rabljene stvari so zdaj označene z na primer *Pre-loved* (prej ljubljeno) ali nežno rabljeno. Vplivneži se s svojimi *vintage* in *second hand* nakupi radi pohvalijo na družbenih omrežjih in tako širijo trend nakupovanja iz druge roke. Nekateri izpostavijo cenovno dostopnost, drugim se zdi večja prednost v tem, da so storili nekaj dobrega za okolje.

Ker narašča povpraševanje, se množijo tudi *second hand* trgovine. Med kopicami oblačil, se pogosto znajdejo tudi nekvalitetna oblačila hitre mode, zato je poleg zbiranja, potrebnega veliko sortiranja, prevažanja, označevanja ... vse to pa zvišuje končne cene rabljenih oblačil. Na ta račun so prikrajšani prvotni, socialno ogroženi kupci. Napovedi kažejo, da bo do leta 2030 postal trg rabljenih oblačil dvakrat večji od trga hitre mode.

Tudi v Sloveniji je mogoče opaziti porast trgovin z rablejnimi oblačili, v centru Ljubljane so bolj znane *Vintage by Textile house*, *Textile house Second hand*, *Humana Second hand*, *Humana Vintage*, *Relay of Youth Vintage*, *2nd chance in Divas Vintage Store*. Te velikokrat nudijo tudi rabljena oblačila iz drugih držav. Oblačila, zbrana v Sloveniji pa ponujajo npr. *Zavod Knof – Stara šola*, *Zavod Korak naprej*, *Reinkarmika*, *Ropotarnica*, centri ponovne uporabe ... Vedno več ponudnikov (posameznikov in organizacij) pa oblačila iz druge roke ponuja tudi na spletnih straneh in družbenih omrežjih.

Popravilo ali nadgradnja

Če se oblačilo poškoduje, je prav, da se ga skuša popraviti. Poleg obrtnikov, ki se s popravili ukvarjajo, lahko na primer v Centru Rog v Ljubljani, oblačila popravimo tudi sami. Za popravilo starih oblačil in šivanje novih ali za ustvarjanje najbolj kompleksnih tekstilnih kreacij je na voljo tamkajšnji Tekstilni lab.

Centri ponovne uporabe

Kar se prinese v ljubljanski center ponovne uporabe ali zbirne centre, zaposleni pregledajo ter sortirajo. Uporabni kosi gredo v prodajo za simbolično ceno, druge predelajo ali iz njih ustvarijo kaj novega (predpasnike, torbe, vrečke). Neuporabni kosi gredo v predelavo, kjer se predelajo predvsem v tkanine za industrijo.

Ekologi brez meja imajo na spletni strani manjjevec.si objavljene zemljevide centrov ponovne uporabe v Sloveniji, izposoje in mojstrov za razna popravila.

Kaj lahko naredim?

Na Zvezi potrošnikov Slovenije svetujejo: »Kupujmo manj in le, ko to zares potrebujemo. Pred tem uporabimo, kar že imamo v omari, si v družinskem in prijateljskem krogu izmenjajmo oblačila, kupimo rabljeno oziroma oblačilo popravimo ali ga predelamo. Pri nakupu novega ne iščimo izgovorov, da bomo oblačilo, ko ga ne bomo več želeli, podarili in mu tako zagotovili nadaljnjo rabo, saj se to velikokrat ne zgodi.«

Nakupovanje naj bo premišljeno in z namenom. Investirati je treba v kakovostnejše kose oblačil, ki so sicer dražji, a se bodo nosili dlje časa. Na dolgi rok bo lahko tako oblačilo celo cenejše od seštevka cen večih oblačil hitre mode, ki bi jih uporabili v istem časovnem obdobju.

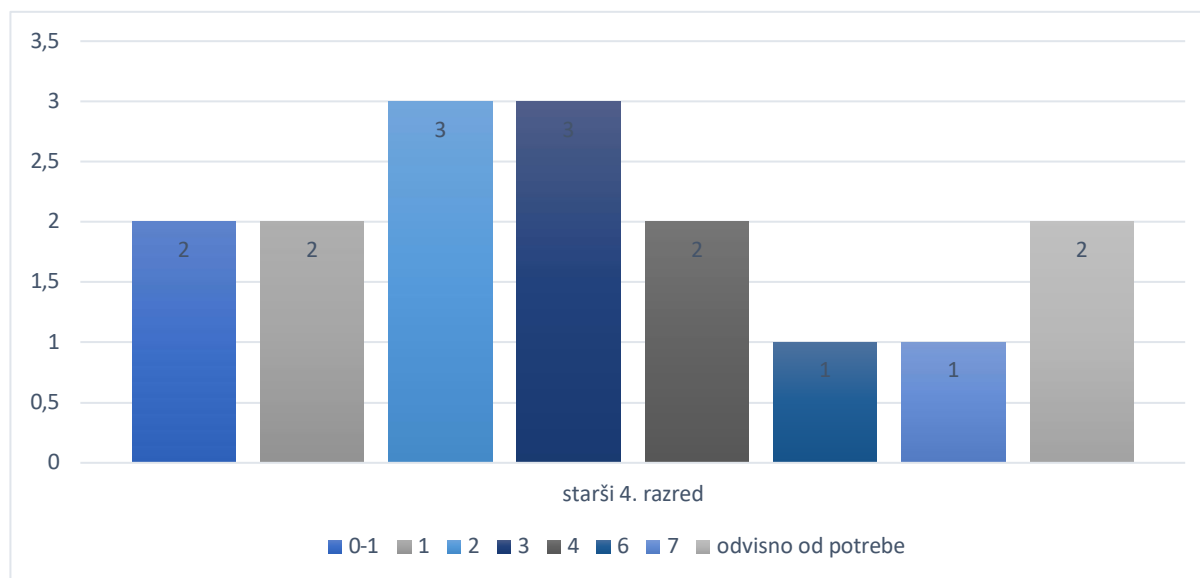
Podpreti je treba podjetja in znamke, ki sledijo določenim standardom, kot je na primer: uporaba recikliranih materialov, doniranje materialov, ki jih pri proizvodnji ne porabijo, trajnostna izdelava, primerno plačilo in skrb za varnost svojih zaposlenih.

Podaljšanje življenjske dobe oblačil je ključno, ko gre za zmanjšanje emisij CO₂. S skrbnim odmerjanjem pralnega sredstva se lahko veliko prihrani in hkrati zaščiti oblačila in okolje. Včasih zadostuje tudi delno pranje ali zgolj zračenje – tako se lahko življenjska doba oblačil podaljša kar za tretjino.

Raziskovalni del

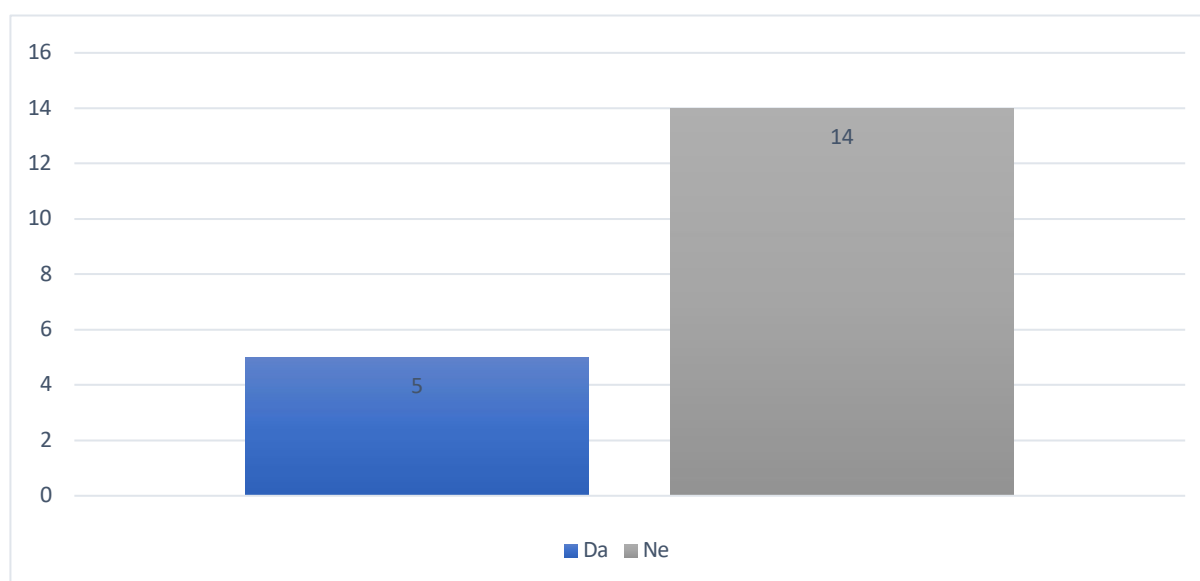
Analiza anketnega vprašalnika za starše

Anketo za starše je izpolnilo 16 staršev učencev 4. razreda.

Graf 1: Anketa za starše: Koliko oblačil mesečno kupite svojemu otroku?

Večina staršev kupi do 3 oblačila na mesec, 4 od staršev kupijo 4 ali več oblačil, 2 pa po potrebi.

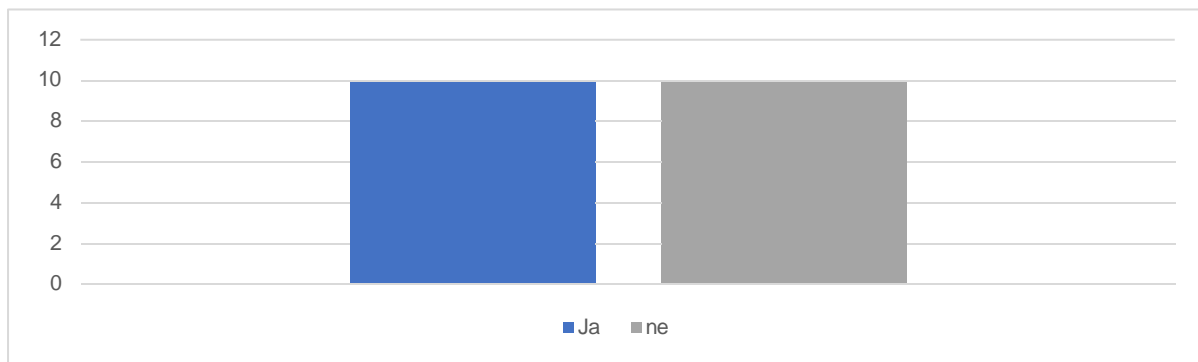

Graf 2: Anketa za starše: Ali se vam to zdi preveč?

Večina staršev meni, da svojemu otroku ne kupi preveč oblačil.

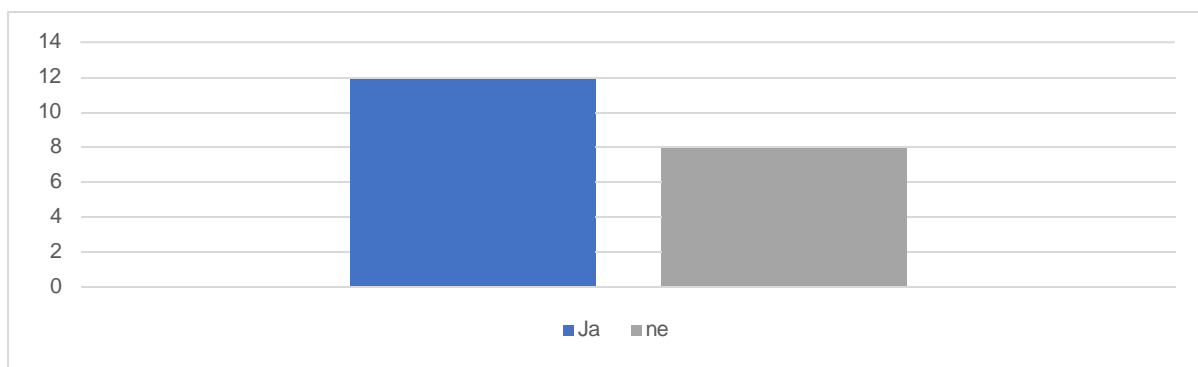
Graf 3: Anketa za starše: Kam date oblačila, ko so otroku premajhna?

Večino oblačil starši podarijo mlajšim otrokom, ostalo podarijo Humani ali Karitasu.

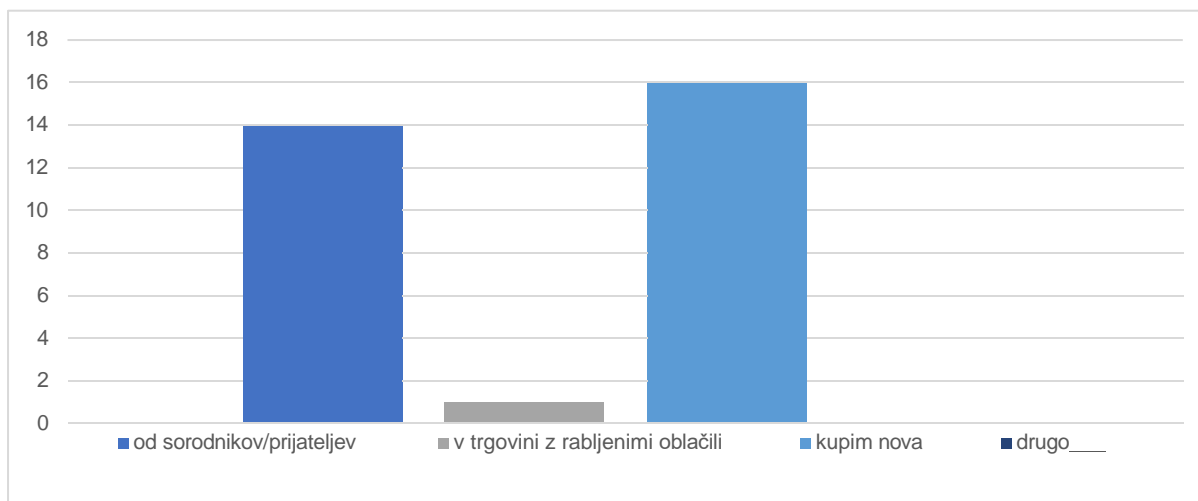
Graf 4: Anketa za starše: Ali strgana oblačila odvržete v smeti?

Polovica staršev strgana oblačila vrže v smeti.

Graf 5: Anketa za starše: Ali imate več oblačil, kot vaši otroci?

Večina staršev ima več oblačil kot njihovi otroci.

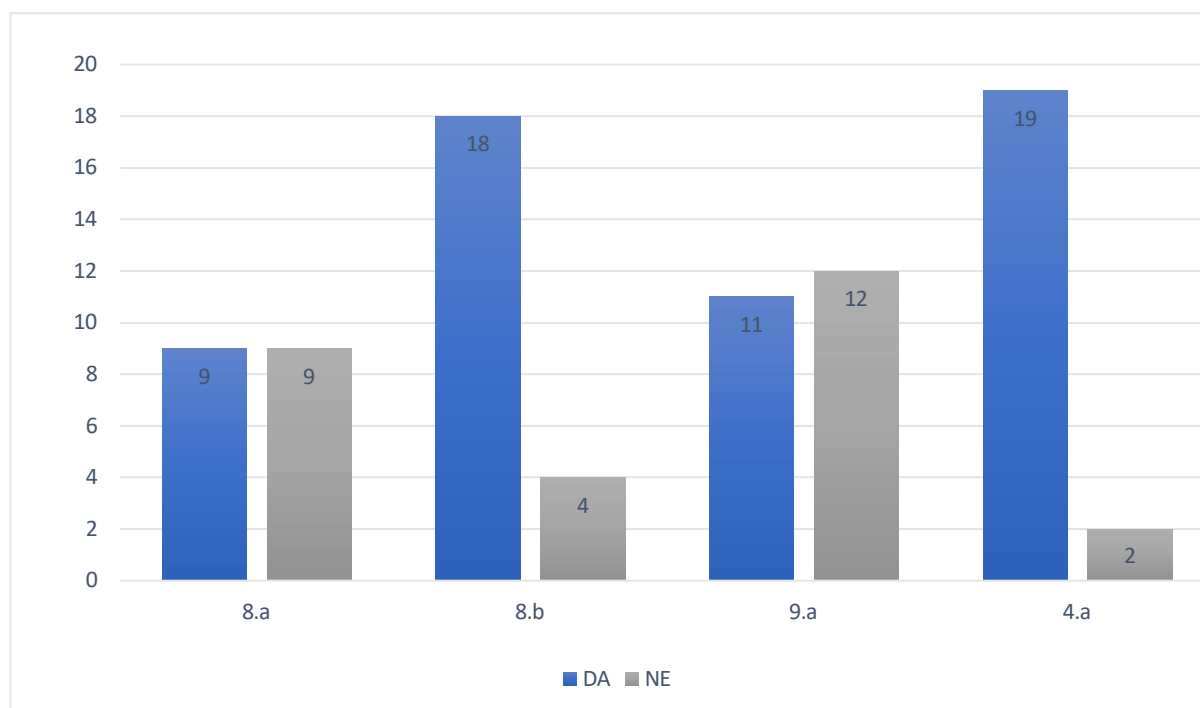

Graf 6: Anketa za starše: Kje dobite oblačila?

Starši kupijo največ novih oblačil za svoje otroke, malo manj pa jih dobijo od sorodnikov in prijateljev. En starš kupuje v trgovini z rabljenimi oblačili.

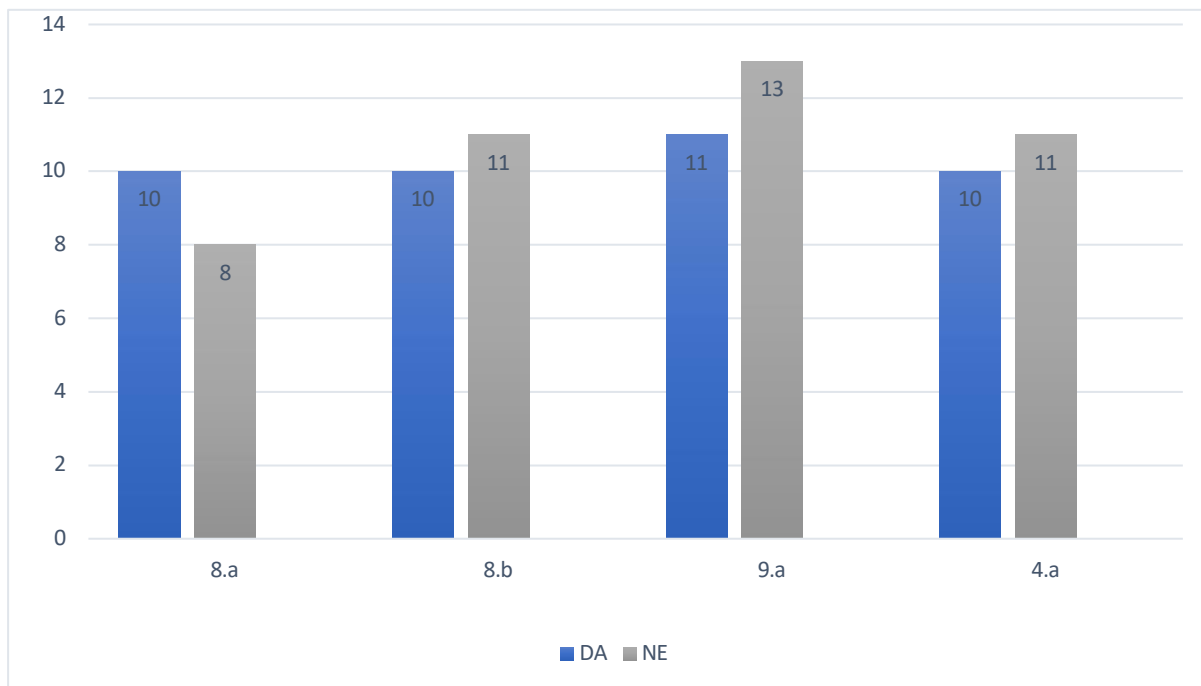
Analiza anketnega vprašalnika za učence

V anketi je sodelovalo 84 učencev naše šole iz 4. a, 8. a, 8. b in 9. a oddelka.

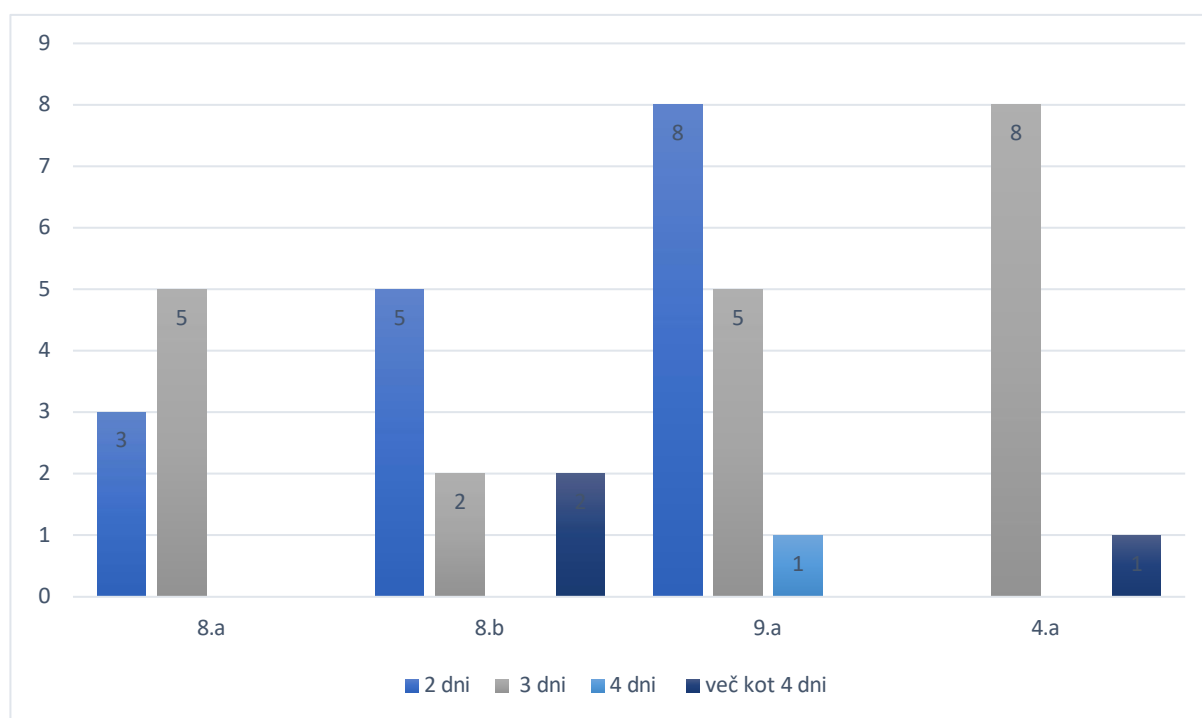
Graf 7: Anketa za učence: Ali se ti zdi, da imaš doma veliko oblačil?

V 8. b in v 4. a razredu se učencem zdi, da imajo veliko oblačil, v 8. a in 9. a razredu, pa je rezultat neodločen. Skupaj je 57 učencev odgovorilo z da in 27 z ne.

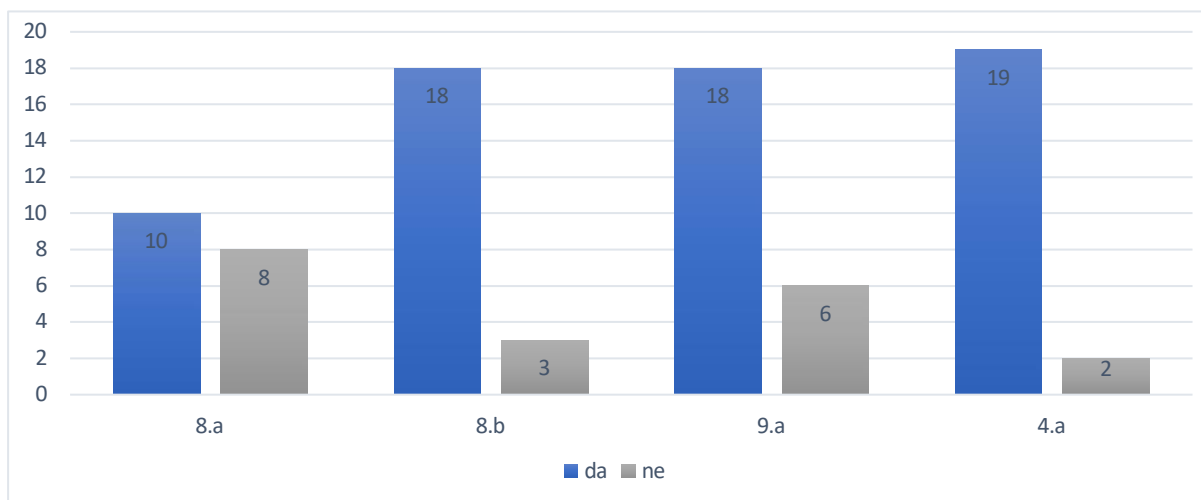
Graf 8: Anketa za učence: Ali vsak dan nosiš druga oblačila?

Skoraj polovica učencev svojih oblačil ne menja vsak dan, medtem ko ostali vsak dan zamenjajo svoja oblačila.

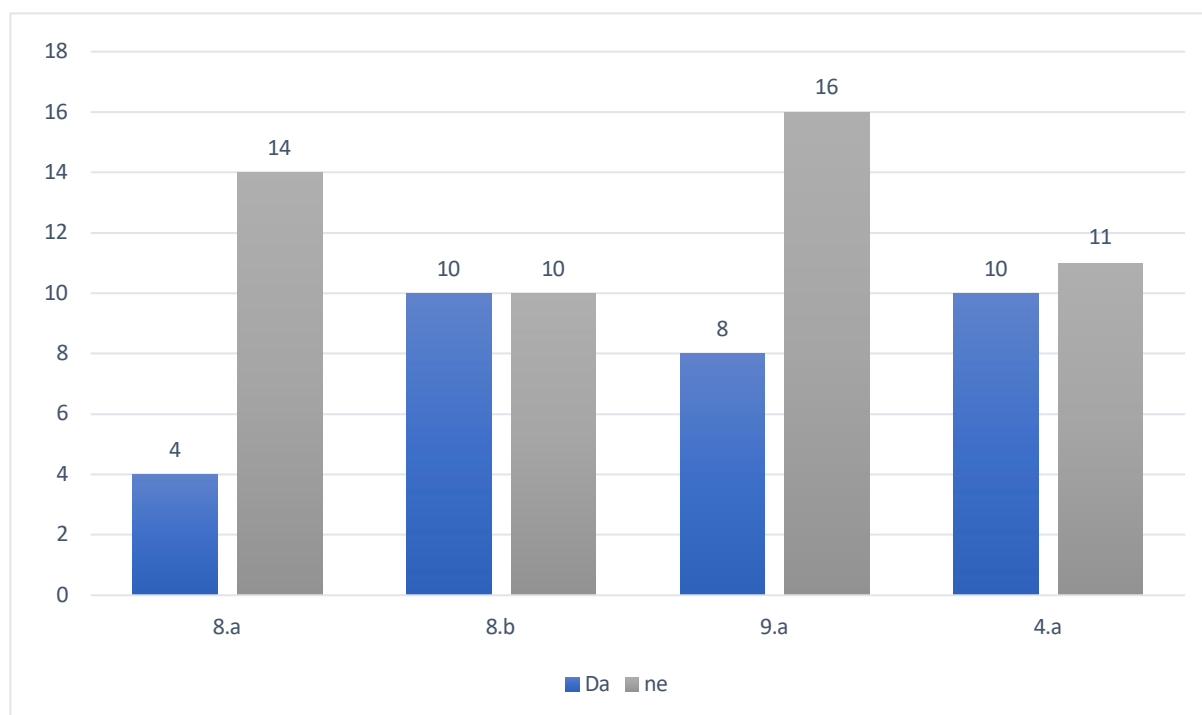
Graf 9: Anketa za učence: Če si pri 2. Vprašanju obkrožil »ne«, na koliko dni menjaš oblačila?

Največ učencev, ki svojih oblačil ne menjajo vsak dan, nosi ista oblačila 3 dni (20), 16 učencev se preobleče na 2 dni, 3 učenci na več kot 4, en učenec pa na 4 dni.

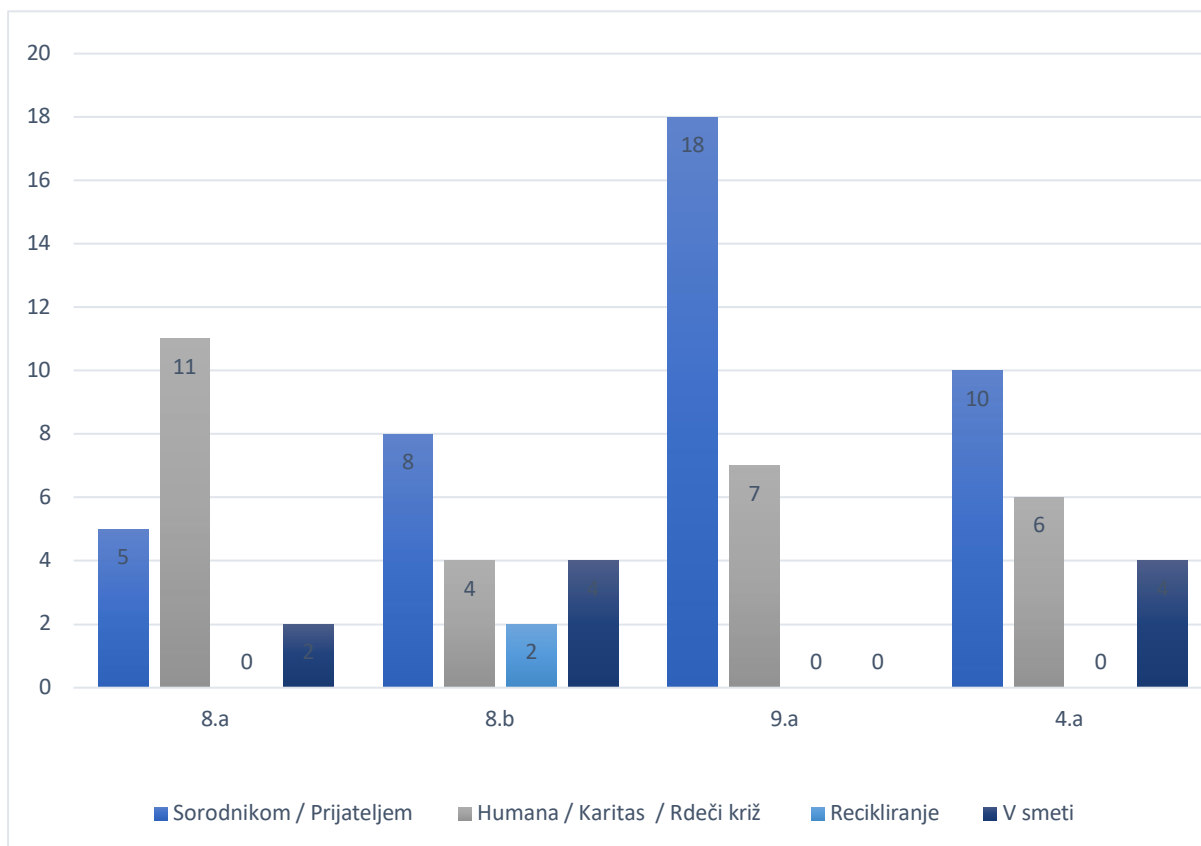
Graf 10: Anketa za učence: Ali se ti zdi, da imaš dovolj oblačil?

Večini učencev se zdi, da imajo dovolj oblačil.

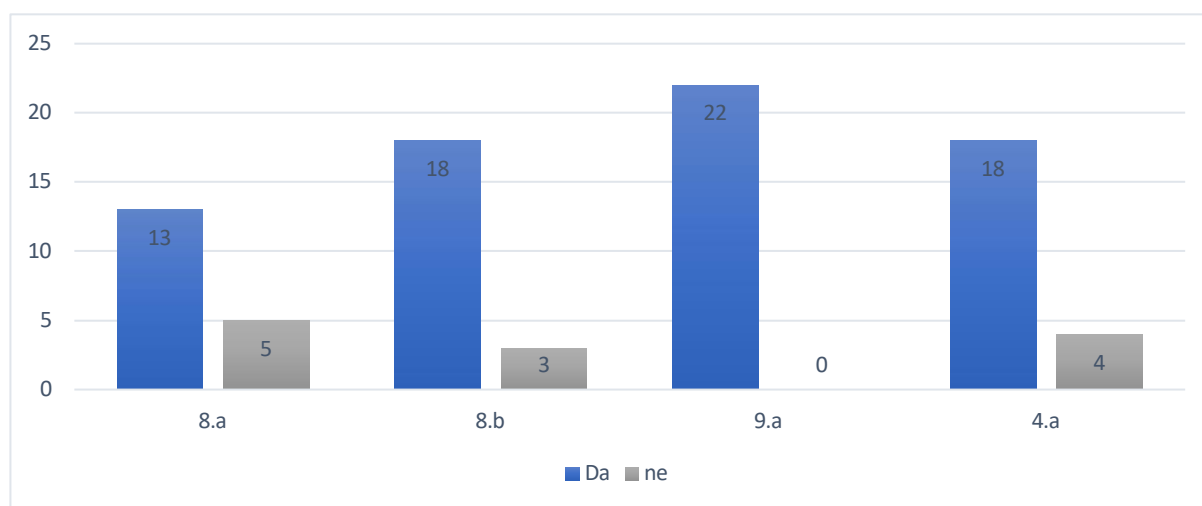
Graf 11: Anketa za učence: Ali nosiš rabljena oblačila?

Večina (51) učencev ne nosi rabljenih oblačil.

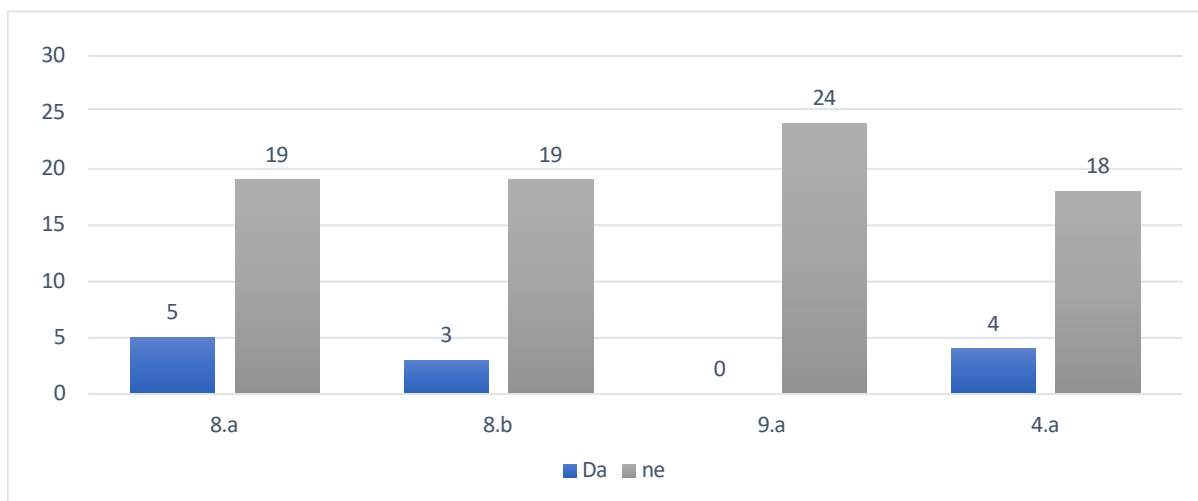
Graf 12: Anketa za učence: Kam misliš, da gredo tvoja oblačila?

2 učenca menita, da se njuna oblačila reciklira, 22 učencev meni, da gredo njihova oblačila v Humano ali na Karitas, 35 učencev pa meni, da svoja oblačila podarijo sorodnikom ali prijateljem.

Graf 13: Anketa za učence: Misiš, da so tvoje obleke, ko jih prerasteš, še vedno uporabne?

Večina učencev v vseh razredih meni, da so njihova oblačila še uporabna, ko jih prerastejo.

Graf 14: Anketa za učence: Ali se ti zdi prav, da obleke, ki ti niso več všeč, vržeš v smeti?

Večina učencev v vseh razredih meni, da ni prav, da bi obleke, ki jim niso več všeč, vrgli v smeti.

Intervju s prodajalko v second hand trgovini in z lastnico šiviljskega ateljeja

Obiskale smo Humano, si najprej trgovino ogledale, nato pa prodajalki zastavile par vprašanj. Prodajalka je potrdila, da obleke prihajajo tudi iz drugih držav in da se v Sloveniji zbrana oblačila tudi izvažajo. S svojim obiskom so zadovoljni, pričakovano pa se več oblačil proda v času razprodaje. Če lahko sklepamo, da je cenovna ugodnost pomembna za kupce v trgovini z rabljenimi oblačili, nas je v drugem intervjuju zanimalo, kaj prepriča kupce butičnih oblačil. V ateljeju, kjer prodajajo unikatna oblačila za otroke, je kupcem najbolj pomembno, iz česa so oblačila narejena.

Šolska izmenjevalnica oblačil

Učenci so v izmenjevalnico lahko prinesli čista in cela oblačila, ki so jih prerasli ali pa jih iz drugih razlogov niso več želeli nositi. Vsak kos oblačila so lahko zamenjali za nekaj, kar jim je bilo všeč. Zanimanje je bilo veliko, največ menjav so naredili učenci nižjih razredov.

Razprava

Na splošno zavedanje o slabih nakupovalnih navadah in posledicah prekomernega nakupovanja obstaja, ampak še vedno je tudi mnogo prostora za izboljšave. Medtem ko nekateri svoj življenjski slog usmerjajo bolj trajnostno, drugi o tej problematiki vedo bolj malo ali pa jih tudi ne zanima. Na podlagi našega razumevanja okolice, smo pred pričetkom raziskave postavile hipoteze

1. Ko kupujemo nove obleke, ne razmišljamo o vplivu na okolje.

Glede na porast nakupovanja v trgovinah z rabljenimi oblačili in dejstva, da so kupci pripravljani odšteti več denarja za kvalitetnejši kos oblačila v butični trgovini, sklepamo, da se zavedamo vpliva na okolje, ko kupujemo nove obleke. Zato smo to hipotezo **ovrgle**.

2. Večina ljudi svoje obleke podari sorodnikom ali prijateljem.

Hipotezo smo **potrdile** tako z anketo, kot tudi s pogovori v družbi. Večina svoje obleke podari direktno sorodnikom ali prijateljem ali pa jih ti posredujejo naprej.

3. Menjalnica oblačil na naši šoli je popularna.

V menjalnici oblačil na naši šoli se je izmenjalo veliko oblek. Zanimiva je bila vsem, najbolj popularna pa je bila med mlajšimi učenci. Hipotezo smo **potrdile**.

4. Ljudje ne kupujejo v trgovinah z rabljenimi oblačili zaradi predsodka, da so strgana in umazana.

Prodajalka v trgovini z rabljenimi oblačili je potrdila, da imajo nekateri ljudje te predsodke, vendar smo glede na vse večjo popularnost trgovin z rabljenimi oblačili to hipotezo **ovrgle**.

5. Če oblačila darujemo v Sloveniji, se jih ne daruje izven države.

Hipotezo smo **ovrgle**. Že v teoretičnem delu raziskovalne naloge smo izvedele, da iz zbirnih centrov oblačila potujejo tudi izven Slovenije. To je potrdila tudi prodajalka.

6. Kvalitetnejša oblačila so dražja.

Kvalitetnejša, trajnostno izdelana oblačila, so dražja. Višjo ceno določajo kvalitetnejši materiali, pridobljeni na okolju prijaznejši način in pošteno plačilo delavcem. Hipotezo smo **potrdile**.

7. Obleke, ki niso več primerne za nošenje, se reciklira.

Naše največje razočaranje te raziskovalne naloge je bila ugotovitev, da se zelo malo tekstilnih odpadkov lahko reciklira. Hipotezo smo **ovrgle**.

Zaključek

Z raziskovanjem v tej nalogi smo pridobile jasnejšo predstavo o problemu prekomerne proizvodnje in nakupovanja oblačil. Rešitve teh težav niso enostavne, saj vsaka izboljšava prinaša tudi nekatere negativne posledice za okolje.

Čeprav natančno ne poznamo vseh razsežnosti težav, ki izhajajo iz naših navad, smo ugotovile, da se kot družba zavedamo, da z našim ravnanjem nekaj ni v redu. Pripravljeni smo nositi oblačila iz druge roke in pričakujemo, da bodo še uporabna oblačila našla novega lastnika. V raziskavi sicer nismo srečale nikogar, ki bi nosil zgolj oblačila iz druge roke, vendar je vsak kos, ki dobi drugo priložnost, že korak naprej.

Odkritih je bilo precej novih možnosti za oblačila, pri čemer smo ugotovile, da imamo v Sloveniji dobro organizirane zbirne in sortirne centre. Prav tako je mnogo ponudnikov, ki se ukvarjajo s popravilom oblačil, ter celo tekstilni laboratorij, kjer lahko svoja oblačila popravimo ali nadgradimo. Tudi v predelavi oblačil v nove izdelke je nekaj ustvarjalcev našlo svojo poslovno priložnost. Ko oblačilo ni več uporabno, pa je ključno, da ga pravilno sortiramo. V Sloveniji še vedno preveč tekstilnih odpadkov pristane med mešanimi komunalnimi odpadki, čeprav so zabojniki za zbiranje tekstila že dolgo v uporabi. Kakšen bo napredek na tem področju, bo vidno v prihodnosti, saj je od januarja 2025 ločeno zbiranje tekstilnih odpadkov postalo obvezno v EU.

Z novimi uredbami in zahtevami za tekstilne proizvajalce že opažamo nekatere spremembe. Na voljo je več recikliranih materialov, prav tako pa se povečuje možnost nakupa oblačil iz druge roke znotraj blagovnih znamk. Sčasoma naj bi oblačila postala bolj trajnostna, vendar se moramo kot posamezniki zavedati, da je vsako novo oblačilo del problema. Dejstvo je, da imamo danes na svetu več oblačil, kot jih potrebujemo, zato je smiselno, da se njihova proizvodnja zmanjša, postane bolj kakovostna in da se življenjska doba oblačil podaljša z nadaljnjo uporabo, popravili, predelavo in izmenjavami. Zato zaključujemo z nasvetom in prošnjo: »Zmanjšaj, ponovno uporabi in recikliraj« (angleško "Reduce, Reuse, Recycle").

Literatura in viri

- Evropski parlament. (2012). *The impact of the textile and clothing industry on the environment*. Pridobljeno s spletne strani: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/633143/EPRS_BRI\(2012\)633143_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/633143/EPRS_BRI(2012)633143_EN.pdf) (Pridobljeno: 12.12.2024)
- Evropski parlament: Teme (2023). Krožno gospodarstvo: Definicija, pomen in prednosti. Pridobljeno s spletne strani: <https://www.europarl.europa.eu/topics/sl/article/20151201STO05603/krozno-gospodarstvo-definicija-pomen-in-prednosti> (Pridobljeno 12.12.2024)
- Evropski parlament: Teme (2020). Učinek tekstilne proizvodnje in odpadkov na okolje (infografika). Pridobljeno s spletne strani: <https://www.europarl.europa.eu/topics/sl/article/20201208STO93327/ucinek-tekstilne-proizvodnje-in-odpadkov-na-okolje-infografika> (Pridobljeno 13.12.2024)
- Zero waste Europe. Pridobljeno s spletne strani: <https://zerowasteurope.eu/> (pridobljeno 14.12.2024)
- Wikipedija. Sustainable fashion. Pridobljeno s spletne strani: https://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_fashion (pridobljeno 26.12.2024)
- The textile think tank. Pridobljeno s spletne strani: textilethinktank.org (pridobljeno 2.1.2025)
- Delo. Znanoteh. Kako do zelene modne industrije (2024). Pridobljeno s spletne strani: <https://www.delo.si/novice/znanoteh/kako-do-zelene-modne-industrije> (pridobljeno 10.1.2025)
- Mateja Zupan. Obleka naredi človeka. Kam s tekstilnimi izdelki, ki jih ne uporabljam več. Pridobljeno s spletne strani: <https://www.oblekanaredicloveka.si/blog/kam-s-tekstilnimi-izdelki-ki-jih-ne-uporabljam-vec/> (Pridobljeno: 11.1.2025)
- Tehnološki park Slovenije. Shared green deal. Pridobljeno s spletne strani: sharedgreendeal.si (pridobljeno 11.1.2025)
- Saša Bojc. Starih oblačil nihče več ne potrebuje (2022). Pridobljeno s spletne strani: <https://www.delo.si/magazin/zanimivosti/starih-oblacil-nihce-vec-ne-potrebuje> (pridobljeno 11.1.2025)
- ZPS. Hitra moda in kje so alternative (2023) Pridobljeno s spletne strani: <https://www.zps.si/nasveti-in-vodniki/hitra-moda-in-kje-so-alternative-2023-02->

02 (pridobljeno 12.1.2025)

- Tanja Katelic. Hudičevka v Thriftu (2025). Pridobljeno s spletne strani:
<https://www.novinarji.si/studentski-izdelki/2025/01/hudicevka-v-thriftu/>
(pridobljeno 20.1.2025)

Priloga 1

ANKETA ZA STARŠE

Smo Iza, Vida in Hana iz 7.a razreda. Delamo raziskovalno nalogo in vas prosimo, da čitljivo izpolnite anketo. Hvala.

1. Koliko oblačil mesečno kupite svojemu otroku?

2. Ali se vam to zdi preveč?

3. Kam date oblačila, ko so otroku premajhna?

4. Ali strgana oblačila odvržete v smeti?

-Da

-Ne

5. Ali imate več oblačil, kot vaši otroci?

-Da

-Ne

6. Kje dobite oblačila

- od sorodnikov/prijateljev

- v trgovini z rabljenimi oblačili

- kupim nova v trgovini

- drugo: _____

Priloga 2

ANKETA ZA OTROKE

SMO VIDA, IZA IN HANA IZ 7.A IN VAS PROSIMO, DA IZPOLNITE ANKETO.

RAZRED: _____

1. ALI SE TI ZDI, DA IMAŠ VELIKO OBLAČIL?

-DA

-NE

2. ALI VSAK DAN NOSIŠ DRUGA OBLAČILA?

-DA

-NE

3. ČE SI PRI 2. VPRAŠANJU OBKROŽIL »NE«, NA KOLIKO DNI MENJAŠ OBLAČILA?

4. ALI SE TI ZDI, DA IMAŠ DOVOLJ OBLAČIL?

-DA

-NE

5. ALI NOSIŠ RABLJENA OBLAČILA?

-DA

-NE

6. KAM MISLIŠ, DA GREDO TVOJA OBLAČILA?

7. MISLIŠ, DA SO TVOJE OBLEKE, KO JIH PRERASTEŠ, ŠE VEDNO UPORABNE?

-DA

-NE

Priloga 3

Intervju Second-hand

Ali gredo obleke, ki jih podarijo Slovenci tudi v druge države?

- Po mojem, da tudi.

Ali v trgovino prihajajo stalni gostje?

- Ja

Ali se vam zdi prav, da se oblačila ponovno uporabijo?

- Ja

Ali imajo ljudje predsodke o rabljenih oblačilih?

- Nekateri, ja.

Ali veliko ljudi kupuje oblačila tu?

- Ja, zelo.

Koliko oblačil dnevno prodate in koliko jih dobite?

- To je zaupen podatek.

Ali v določenem obdobju kupci kupujejo več oblačil v določenem stilu?

- Ja, na primer, ko je razprodaja vse pokupijo.

Ali tu kupujejo tudi tujci?

- Tudi, ogromno.

Priloga 4

Intervju Šiviljski atelje

Kako ste se odločili, da postanete šivilja?

- Sprva je bil to samo hobi, šivati sem se naučila sama. Sčasoma so me ljudje v okolici nagovorili, da sem začela tudi s prodajo.

Danes se lahko kupi obleke zelo poceni, ali se vam izplača imeti butično trgovino?

- Se, ni pa to moj edini vir dohodkov. Pri meni nakupujejo ljudje, ki ponavadi dajo več na kvaliteto oblačil. Imam oblačila za otroke, zato se jim zdi to še bolj pomembno.

Kje kupite blago?

- Blago kupujem pri preverjenih uvoznikih, recimo v Svetu metraže. Blago z GOTS certifikatom naročam ponavadi iz Nemčije.

Kam pa date ostanke blaga?

- Od nekdaj mi je bilo težko zavreči ostanke blaga, zato jih ponavadi sešijem skupaj in naredim iz njih poseben vzorec iz katerega potem sešijem oblačila. Ostanke je zares malo. Tako izkoristim dragocen material, je pa za tak kos oblačila potrebnega več časa.

Ali tudi popravljate poškodovana oblačila?

- Ponudim popravilo oblačil, ki sem jih izdelala jaz, ampak do sedaj sem popravila samo ene hlače, strgane na kolenu. Sicer zelo spodbujam popravila oblačil, ampak nimam dovolj znanja, da bi to ponudila kot storitev.

Imate stalne stranke ali se menjajo?

- Z leti sem dobila kar nekaj stalnih strank. Ker so bili z mojimi izdelki sami zadovoljni, jih zdaj radi kupujejo za darila novorojenčkom recimo. Moji kroji so taki, da z otrokom kar rastejo, kot rada rečem in še ko so jim hlače recimo premajhne, jim svetujem, da jih odrežejo in uporabijo še v poletni sezoni.

Menite, da ste trajnostna trgovina?

- Nikoli nisem preverila, ali zadostujem tem kriterijem, se pa trudim.